

SLOVENSKI

vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

ZAHTEVAMO DOSLEDNO
IZVEDBO DENACIFIKACIJE
JE IN KAZNOVANJE VOJ-
NIH ZLOČINCEVI

LETNIK II.

DUNAJ, V PETEK 27. VI. 1947

STEV. 39 (67)

Z obsodbo Maier-Kaibitscha mora biti obsodeno vse nasilje nad koroškimi Slovenci

Antifašistično prebivalstvo Slovenske Koroške zahteva takojšnjo obsodbo Maier-Kaibitscha in njegovih sokrivcev

Iz raznih občin Slovenske Koroške so poslali koroški Slovenci in avstrijski antifašisti avstrijskim in britanskim oblastem številne resolucije, ki v njih zahtevajo takojšen proces proti vojnemu zločincu Maier-Kaibitschu in njegovo smrtno obsodo ter kaznovanje vseh njegovih sodelavcev pri preganjanju koroških Slovencev, predvsem pri množičnem preseljevanju slovenskih družin.

Skupna kampanja slovenskih in avstrijskih antifašistov dokazuje, da se na Koroškem utrjuje sodelovanje antifašističnih sil v borbi proti novemu oživiljanju nacizma. Značilno pa je, da predstavnik OeVP odklanjajo podpis zahteve po kaznovanju Maier-Kaibitscha, kar kaže, da v njihovih vrstah ni resne pripravljenosti obračunati s politiko Maier-Kaibitscha in njegovih sodelavcev, od katerih jih je še danes mnogo na svobodi in celo v vodilnih krogih OeVP. V času, ko se iz ust nacističnega in velenemškega šovinizma tolikokrat ponavlja vprašanje izselitve koroških Slovencev, zahtevajo koroški Slovenci, da se o priliki procesa proti Maier-Kaibitschu dosledno obračuna ne samo z osebo tega vojnega zločince, ampak tudi z velenemskim nacističnim pohlepom po slovenski koroški zemlji. Preseljevanje koroških Slovencev je bilo le skrajni akt tega, kar so velenemski ideologi in politiki pripravljali že ves čas pred plebiscitom in po njem, namreč poizkus popolnega iztrebljenja slovenskega ljudstva na Koroškem in ponemčenje slovenske zemlje. Ta miselnost se je nasilno razmahnila v času nacizma in bi s porazom Hitlerjeve Nemčije morala tudi ona doživeti dokončni poraz. Toda kljub temu je danes na delu še izredno mnogo zagovornikov te miselnosti. Poleg odkrite oblike organizirane borbe proti koroškim Slovincem, »Wurfbomande« in »Bund der heimattreuen Südkärntner«, kažejo to svojo miselnost tudi tisti, ki proglašajo borbo koroških Slovencev za narodnostne pravice — za veleizdajo, in pripadnost k OF — za zločin. Pogosto celo vodilni avstrijski politiki nastopajo s takimi izjavami in s tem dokazujejo, da se še vedno niso otresli idej Maier-Kaibitscha in vseh tistih, ki so hoteli rešiti tako imenovani »slovenski problem« z iztrebljenjem slovenskega življa.

Proces proti Maier-Kaibitschu in njegova obsodba mora biti odločna obsodba velenemškega nasilja nad koroškimi Slovenci. Zadeži mora vse, ki so sodegovorni za preganjanje koroških Slovencev in za politiko sovraštva do slovenskega ljudstva, ki je naposled privedla do množičnega preseljevanja koroških Slovencev.

Okolnost, da avstrijske oblasti tako dolgo zavlačujejo proces proti Maier-Kaibitschu, dokazuje, da voditelji današnje Avstrije niso pripravljeni odločno obsoditi dosedanjega nasilja nad koroškimi Slovenci in spremeniti v bodoče odnos do koroških Slovencev tako, kakor to zahtevajo osnovne pravice in dostojanstvo naroda, ki se že tako dolgo bori za obstanek na svoji zemlji.

Antifašistično prebivalstvo občine Žitars vas je v svoji resoluciji, v kateri zahteva obsodbo Maier-Kaibitscha podrobno opisalo vse krivice, ki so se v

njihovi občini dogajale koroškim Slovincem, katerih višek je bilo nasilno preseljevanje slovenskih družin. Resolucijo so podpisali predstavniki KPOe, SPOe in OF.

Predstavniki OF in KPOe iz občine Škocijan so v svoji resoluciji izjavili med drugim: »Občinski odbor Škocijan obtožuje vojnega zločince Maier-Kaibitscha in preko njega vse njegove pomagače, ki niso samo ob času nacistične dobe, ampak tudi že v času prve avstrijske republike stremeli za tem, da bi popolnoma uničili slovenski živelj na Koroškem.

Antifašisti iz St. Jakoba v Rožu so napisali v resoluciji med drugim: »Nam in vsemu svetu je znano zločinsko delo Maier-Kaibitscha za časa prve avstrijske republike, ko je stal na čelu »Heimattbunda« in ko je delal za priključitev Avstrije k rajhu. Na njega pade glavna krivda, da se je nacistična misel na Koroškem tako globoko ukoreninila in je zato odgovoren za vse žrtve in trpljenje koroškega ljudstva v tej vojni.

Posebno ga obsojamo, ker je odgovor-

ren za raznarodovanje koroških Slovencev v prvi avstrijski republiki in za zločine v času nacizma, ki jih je izvrševal nad antifašističnim prebivalstvom s svojim nacističnim aparatom.

Ne moremo pa razumeti, da kljub vsem tem dejstvom in dokazom njegove krivde oblasti tega vojnega zločince še niso kaznovali, dočim ugotovljamo, da je bilo že več antifašistov, borcev, izmed katerih so se mnogi borili s puško v roki proti fašizmu, po krivici obsojenih samo zato, ker so ostali zvesti ideji, za katero so se borili na strani zaveznikov.

Zato se danes ponovno obračamo na okupacijske in avstrijske oblasti ter ugotavljamo, da tako enostransko ravnanje oblasti in zavlačevanje obsodb nad nacističnimi zločinci z Maier-Kaibitschem na čelu samo vzpodbuja preostale nacistične na terenu k novim akcijam in napadom na antifašistično prebivalstvo.

Resolucijo občine St. Jakob so podpisali predstavniki SPOe, KPOe in OF, medtem ko je predstavnik OeVP podpis odločno odklonil.

Hkrati je treba obsoditi tudi njegovega namestnika „hauptmana“ Fritza

Kakor smo poročali že v predzadnji številki, je tudi plenum beljaškega okrajja protestiral, da se tako do go zavlačuje proces proti Maier-Kaibitschu. V svoji resoluciji, ki jo je poslal varnostnemu ravnateljstvu, opozarja na nezdružive pojave, ko na eni strani izpuščajo nacistične zločince in zavlačujejo obravnavo proti Maier-Kaibitschu, na drugi strani pa postavljajo pred sodišče in obsojajo antifašistične bore, internirance in izseljenice samo zato, ker so ostali zvesti idealom, za katere so se borili na strani demokratičnih narodov. Vse to, pravi resolucija, vzpodbuja nacistične elemente k organiziranju novih pronacističnih organizacij in zavlačuje demokratizacijo Avstrije. Resolucija konča:

»Proti takemu ravnanju odgovornih oblasti najostreje protestiramo in zahtevamo, da se takoj izpustijo na svobodo vsi antifašistični borci ter da se takoj postavi pred sodišče zločinec Maier-Kaibitsch in kaznuje kot krivec tolikih žrtev s smrtjo! Hkrati pa se morajo poklicati na odgovor vsi njegovi pomagači, ki so sokrivi izselitve koroških Slovencev in so denuncirali antifašistično prebivalstvo nacističnim oblastem. Posebno zahtevamo hkrati s kaznovanjem Maier-Kaibitscha tudi kaznovanje njegovega glavnega pomagača in namestnika Hpt. Fritza Karla, ki je kot tukajšnji domačin najbolj odgovoren za zločine, ki so jih nacistični zločinci zakrivali v našem okraju.«

Zahteva koroških Slovencev, da komisija na Dunaju sprejme njihove predstavnike, je utemeljena in pravična

Slovensko ljudstvo na Koroškem ima dovolj pravičnih in neizpodbitnih argumentov, s katerimi more prepričevalno utemeljiti svojo pravico do svobode in združitve z matičnim narodom. Nešteto dokumentov, dogodkov in dokazov priča o nasilni germanizaciji, nešteto je dokazov narodne zavesti koroških Slovencev in s krvjo zapisanih dokumentov iz borbe proti fašizmu; nešteto po je tudi dokazov, da je današnji položaj koroških Slovencev po vsem trpljenju in žrtvah za svobodo vse prej kot ugoden in daleč od tistega, za kar so se vsi svobodoljubni narodi in tudi koroški Slovenci s častnim deležem borili v vojni proti fašizmu.

Tako ob času londonske kakor v času moskovske konference je koroško ljud-

stvo s svojo borbo za priključitev potrdilo argumente jugoslovanske vlade in jasno pokazalo svojo voljo. Avstrijske in okupacijske oblasti so segle po vseh možnih oblikah nasilja, da bi zatrle to borbo in so se s tem postavile popolnoma na stran velenemskih šovinističnih elementov, ki še danes smatrajo borbo proti koroškim Slovincem za svojo sveto dolžnost in pravico.

V težnji, da bi popolnoma zamolčala glas slovenskega ljudstva na Koroškem, je avstrijska vlada hotela predstaviti v svoji delegaciji kot predstavnike koroških Slovencev sudetskega Nemca Hansa Piescha in znanega velenemškega šovinista, renegata Schumyja. Poleg tega je avstrijska vlada uporabila ves svoj

javni aparat in aparat obeh vladajočih strank, da bi ustvarila zunanji videz, ki naj bi služil kot argumentacijo za »nedeljivost Koroške«.

Koroški Slovenci so razkrinkali smešno igro z naročenimi resolucijami občinskih odborov in razgalili osebo Hansa Piescha pred mednarodno javnostjo.

V času do prihodnjega zasedanja sveta zunanjih ministrov bo o nerešenih vprašanjih pogodbe z Avstrijo razpravljala komisija na Dunaju. S tem so dane vse možnosti, da se komisija sama neposredno prepriča o resničnosti argumentov jugoslovanske vlade in o upravičenosti zahtev koroških Slovencev. Delo dunajske komisije ne sme biti pod vplivom lažnivih podatkov avstrijskih predstavnikov, ki do skrajnosti izkoriščajo svojo oblast na Koroškem in podporo okupacijskih oblasti, da bi preprečili osvoboditev koroških Slovencev. Zato je zahteva koroških Slovencev: Komisija na Dunaju naj se iz ust predstavnikov koroških Slovencev prepriča o tem, da so zahteve slovenskega ljudstva na Koroškem pravične in globoko utemeljene. V imenu koroških Slovencev, v imenu ljudstva, ki je edino vodilo oboroženo borbo proti nacizmu v mejah Avstrije zato, ker ga je v borbo vodila zavest skupnosti z vsemi ostalimi jugoslovanskimi brati, naj spregovore pred komisijo na Dunaju, ki imajo za to potrebno legitimacijo, to je: predstavniki slovenskega antifašističnega ljudstva na Koroškem. To je zahteva, ki jo v brezštevilnih resolucijah pošilja slovensko ljudstvo iz vseh krajev širom naše zemlje komisiji za avstrijsko mirovno pogodbo na Dunaju.

Vseslovanski komite v Varšavi podpira naše zahteve

Na zasedanju plenuma Vseslovenskega komiteja v Varšavi 18. junija je govoril jugoslovanski zastopnik Veljko Vlahovič, ki je med drugim izjavil:

Osvobodilna fronta za Slovensko Koroško se je obrnila na svet zunanjih ministrov s prošnjo, naj se sproži vprašanje Slovenske Koroške; vendar to vprašanje ni bilo načeto. Slovenci na Koroškem so sodelovali pri osvobodilnem boju narodov Jugoslavije in so se z orožjem v roki borili proti Hitlerju, da bi si priborili svobodo in priključitev k domovini. Toda po vojni se položaj na Koroškem ni prav nič spremenil. Hitlerjevci so ostali v upravi in na sodiščih in izvajajo s teh tažnih položajev proti Slovincem enaka nasilja kakor med vojno. Slovenci na Koroškem nimajo svojih pravic. Prepovedano jim je nošenje slovenskih zastav in slovenske antifašiste zapirajo. Koroški Slovenci nimajo nobenih svobod, čeprav so mnogo žrtvovali v boju proti Hitlerjevi Nemčiji na strani zaveznikov. Vseslovanski komite bi se moral po mnenju jugoslovanske delegacije odzvati pozivu koroških Slovencev in podpreti njihove upravičene zahteve, da bi živeli svobodno v naročju svoje domovine, v kateri bi imeli vse možnosti svobodnega razvoja.

Za Vlahovičem je predlagal čehoslovski delegat Vodička naslednjo resolucijo:

»Plenum Vseslovanskega komiteja izraža svojo solidarnost z zahtevami koroških Slovencev za zedinjenje z njihovo domovino Jugoslavijo in je prepričan, da bodo upravičene želje bratskega slovenskega naroda soglasno podprli vsi demokratični narodi sveta.«

Resolucija je bila z viharim odobravanjem soglasno sprejeta.

Med Avstrijci in Nemci ni bilo nobene razlike pri uničevanju Slovencev

Zasliševanje gestapovskih zločincev v Mariboru

Obtožnica proti gestapovskim zločincem, ki jim sodi vojaško sodišče v Mariboru, je pokazala številne zločine in gnusna zverinstva obtoženih, ki so jih izvrševali za izpolnitev nacističnih načrtov v Sloveniji. Na razpravi so se ti zločinci skušali izgovarjati, valili so krivdo na nadrejene gestapovske organe, delali so se nevedne, vendar so morali pod težo številnih dokazov, dokumentov in izpovedi prič priznati svoje zločine.

Nemec Kurt Stage je pred sodiščem zanimal vsako krivdo. Odgovornost je skušal prevaliti na Rösenerja ali pa se je delal nevednega. Sodnik in tožilec sta mu na podlagi dokaznega gradiva dokazala, da je bil poslan s severne Norveške na Spodnje Štajersko, ker se je na Norveškem odlikoval s svojo krutostjo in so ga smatrali za najprimernejšega človeka v gonji proti narodnoosvobodilnemu gibanju in pri iztrebljanju slovenskega ljudstva. Stage je končno priznal, da je dal obesiti 500 talcev, da je talce sam izbiral in pošiljal Rösenerju predloge za ustrelitev v potrdilo. Priznal je tudi, da je v Mariboru ustanovil svoj posebni „Sondergericht“, ki je izrekel kakih 30 smrtnih obsodb. To sodišče je bilo nacistična komedija, saj je Stage sam njegove sodbe razveljavljaval in tudi moral mimo njega.

Stage je na zasliševanju podrobno opisal nacistični aparat na Štajerskem in izpovedal, da so bili vodilni funkcionarji „Heimatbunda“ Avstrijci in da je bil upravni aparat deloma nemški deloma avstrijski. Pri tej priložnosti mu je vojaški tožilec dokazal, da je bilo med 64 upravnimi uradniki 62 Avstrijcev.

Kakor gestapovski komandir Stage, tako je tudi drugi obtoženec, avstrijski nacist Jožef Zangl skušal zanimali vsako krivdo in valiti odgovornost na svoje predstojnike. Izjavil je, da je na zasedbo Avstrije po nemškem rajhu „gledal kakor na okupacijo, večina Avstrijcev pa jo je gledala kot osvoboditev“. Povedal je, da je stopil v službo gestapa že leta 1939 in se tako odlikoval, da je bil izredno povišan. Kot eden najbolj vnetih nacističnih priganjcev je bil skupaj z drugimi Avstrijci poslan v Jugoslavijo z nalogo, da pomaga pri iztrebljanju Slovencev in utrjevanju nemštva. Izpovedal je, da so bili že vnaprej določeni v Gradcu gestapovci, da bodo poslani v Jugoslavijo in da so bili med njimi po večini Avstrijci. V znak priznanja za vestno izvrševanje dela pa mu je Reichskomisar poklonil grad Viltuš pri Mariboru. Obtoženec je priznal, da so v zaporih gestapa z nečloveškim mučenjem skušali izsiljevati priznanja, ki naj bi na zunaj opravičila množično iztrebljanje slovenskega ljudstva, ni pa se „mogel spomniti“, koliko žrtev je bilo ustreljenih na njegov predlog. Številne priče so izpovedale, da je Zangl osebno pretepal in nečloveško mučil svoje žrtve, nato pa jih je predlagal za usmrnitev.

Avstrijski državljani, gestapovski referent v Mariboru Fr. Wiegele je pri zasliševanju priznal svoje grehe, obenem pa razkril tudi zločine soobtoženec, zlasti Stageja in Zangla. Priznal je tudi, da je sam določil smrtno kazen v kakih 40 primerih. Obtoženec je priznal, da so pod Stagejem brezobzirno pobijali Slovence. Na vprašanje, zakaj je večina Avstrijcev v Jugoslaviji nastopala ostreje kakor Nemci, je zatrjeval, da so jih k temu silili. Predsednik in tožilec pa sta mu dokazala, da so bili Avstrijci sami tisti, ki so vzpodbujali k zločinom. Na koncu je priznal, da so bili v Gradcu izdelani skupni načrti za izvajanje terorja na okupiranem ozemlju tako imenovane Spodnje Štajerske. Dejal je tudi, da se je velika večina Avstrijcev v navdušenjem priključila Nemčiji in da so z njimi prostovoljno in radi izvrševali najstrašnejše zločine. Pri vstopu v gestapo je računal, da bodo z okupacijo izpolnjene želje avstrijskih nacistov, da bo namreč s pomočjo gestapovskega nasilja na Slovenskem omogočil trajno priključitev Spodnje Štajerske k Avstriji in v raj.

Po navodilih vodje gestapa v Trbovljah in pozneje v Celju, avstrijskega državljana Georga Kramhöllera, je gestapo v teh krajih zagrešil nešteto zločinov. Obtoženec pa se je na razpravi zagovarjal, da v njegovih zaporih

niso mučili in da sta „umrla“ samo dva. Priča, trboveljski grobar, je izpovedal, da je moral iz teh zaporov noč za nočjo odvažati strahotno mučene in izmaličene mrlice na pokopališče. Obtoženec je bil tudi vodja eksekucije v Frankolovem, kjer je bilo obešenih 100 talcev. Njegovo krutost je potrdil soobtoženi Wiegele, ki je povedal, da je Kramhöller pošiljal iz Trbovelj v celjske zapore aretirance s polomljenimi rokami in nogami.

Štiriindvajsetletni Kurt Gmoser, avstrijski državljani in vodja Hitlerjeve mladine v Slovenski Bistrici, je pod težo dokazov priznal, da se je prostovoljno udeležil raznih akcij proti borcem NOV in na lastno pest brez slehernega postopka ubijal in streljal ujete partizane, češ da je bila to dolžnost vsakega zavednega Nemca. Na vprašanje, ali je tudi on, ki je avstrijske narodnosti, smatral, da je dolžan izpolniti vsak zločinski ukaz, je obtoženec izjavil, da je z anšlusom, za katerega se je prostovoljno odločil 98 odstotkov Avstrijcev, kakor so to dokazale volitve, prenehala avstrijska država in s tem avstrijska narodnost ter je obstojal samo še „Gau Ostmark“.

Nacistični špijon, bivši orožniški

Ameriške zasedbene oblasti ščitijo jugoslovanske vojne zločince v Avstriji

Ameriške zasedbene oblasti v Avstriji so sporočile jugoslovanski komisiji za repatriacijo, ki deluje v ameriskem zasedbenem področju, da mora ameriško področje zapustiti do 14. junija. Hkrati so zahtevale tudi od jugoslovanske delegacije za izsleditev vojnih zločincev, da mora najkasneje do 20. junija odpotovati iz ameriškega zasedbenega področja Avstrije.

V zvezi s tem izgonom jugoslovanskih predstavnikov iz ameriškega področja Avstrije je jugoslovanska vlada vložila pri ameriskem odpravniku poslov v Beogradu protestno noto.

V noti se naglašja, da ta nepričakovani ukrep ameriških zasedbenih oblasti onemogoča v Avstriji resnično sodelovanje med vladama ZDA in FLRJ v vprašanih repatriaciji in izsleditve vojnih zločincev in izdajalcev.

Med begunci je določeno število oseb, ki so za svoje zločine odgovorne pred svojim ljudstvom in katerih izročitev je jugoslovanska vlada zahtevala takoj po končani vojni. Vlada ZDA je bila sporazumna s tem, da so v njeno zasedbeno področje prišli jugoslovanski oficirji za repatriacijo kakor tudi delegacija za izsleditev vojnih zločincev in izdajalcev.

Ameriške zasedbene oblasti v Nemčiji in Avstriji pa tem jugoslovanskim organom v njihovem delu niso nudile nobene podpore. Nasprotno, podprle so osebe, ki so v taboriščih za jugoslovanske „razseljene osebe“ in ki vodijo ostro propagando proti repatriaciji.

Tako je na primer v taborišču Sankt Johann v Pongau v Avstriji do današnjega dne še vedno tako imenovana „kraljevska

kaplar Lazič Boško je na zasliševanju priznal svojo krivdo. Podrobno je opisal svoje protidržavno vohunsko delovanje v stari Jugoslaviji. Priznal je, da je nacistična organizacija „Kulturbund“ zbirala podatke in jih dajala v južnovzhodni inštitut v Gradcu. Špijonažna služba je bila organizirana po dveh linijah: po „Abwehru“ in po SD. On sam je sodeloval v „Abwehru“, za katerega je bilo središče v Celovcu in Gradcu. Tudi glavno vodstvo „Kulturbunda“ je bilo v Avstriji. Celovec, Gradec in Dunaj so bila glavna središča. Tej organizaciji na čelu je bil v Celju evangelijski pastor dr. May, ki je v govoru v Celju dejal, naj se „slovenski psi“ do kraja iztrebijo, da bo postalo to za večne čase nemško ozemlje.

Obtoženi Hugo Gaida, predstavnik nacistične stranke v Mariboru, je svoje zločine v glavnem zanimal, priznal pa je, da se čuti krivega, če pogleda na svoje delovanje v celoti, ne pa osebno. S svojim delovanjem na tako imenovanem Sp. Štajerskem je hotel doseči, da bi to ozemlje postalo zopet „avstrijska dežela“, kar je bila po njegovi izjavi pred prvo svetovno vojno.

Avstrijski državljani Winkler Jožef, komandant varnostne policije v Celju, je pred sodiščem trdovratno zanimal vsako krivdo ter zatrjeval, „da je samo izvrševal povelja predpostavljanih“. Priznal je, da se je udeležil tako imenovanih očiščevalnih akcij in je drzno odgovarjal, da bi izvršil vse, če bi dobil izrecna povelja nadrejenih.

jugoslovanska armada v Avstriji“, kateri stoji na čelu izdajalec general Ilija Brašič. Jugoslovanskim zahtevam po izročitvi Brašiča niso ugodili, čeprav je bil proti njemu predložen obširen dokazni material.

Ameriške zasedbene oblasti jugoslovanskim predstavnikom do današnjega dne niso dovolile, da bi obiskali taborišča za jugoslovanske razseljene osebe ali da bi tja poslali gradivo, ki bi „razseljenim osebam“ poročalo o pravem položaju v Jugoslaviji. Ameriške zasedbene oblasti pa so dovolile ljudem, ki so nedvomno sovražniki FLRJ, da vodijo sovražno propagando proti repatriaciji in da celo terorizirajo. Kljub vsem obljubam so jugoslovanskim oblastem dosedaj izročile od 213 vojnih zločincev in izdajalcev, ki so v Avstriji, samo 35.

Na koncu pravi nota jugoslovanske vlade: „Ta sklep ameriških zasedbenih oblasti v Avstriji je v direktnem nasprotju s sklepi, ki jih je s soglasom ameriškega predstavnika sprejela generalna skupščina Organizacije Združenih narodov. To je tudi v nasprotju z obveznostmi, ki so jih ZDA med vojno in tudi v notah, ki so jih po vojni poslale vladi FLRJ, prostovoljno prevzele nase. Hkrati pa s tem zavračajo tudi sklepe moskovske konference.“

Vlada FLRJ, ki je s svoje strani podvzela vse, da bi ta važna vprašanja pravilno rešila, odločno protestira proti navedenim ukrepom ameriških zasedbenih oblasti v Avstriji in upa, da bo vlada ZDA te sklepe vojaških oblasti pregledala in ukrenila vse potrebno za njih revizijo; v nasprotnem primeru vlada FLRJ ne more prevzeti odgovornosti za morebitne posledice.“

Cene živil naraščajo - obroki živil pa so vedno manjši

Pred kratkim je ministrstvo za poljedelstvo odločilo zvišati cene za klavno živino, klavne konje, klavna teleta, klavne svinje, za ovce, divjačino, perutnino, za ribe, mleko in mlekarke izdelke in za jajca. Tako se je podražila mast za več kot dvakrat, meso stane do 120 odstotkov več, za kruh in krompir pa cene še niso določene. Vendar je pričakovati za ta najvažnejša živila znatno povišanje cen. Za sadije se plačujejo z uradnim dovoljenjem naravnost baje cene. Na Dunaju prodajajo kilogram češenj po 14–16 šilingov, za domače jagode pa plačujejo celo 30 šilingov.

Sicer pa uradne cene naraščajo že več mesecev. Urad za proučevanje gospodarstva je pred nekaj tedni poročal, da se je v prvem četrtletju tega leta samo na podlagi uradnih cen podražilo življe-

stvo se more zboljšati samo z osnovno denarno reformo. Ta pa je mogoča samo z odvzemom vojnih in povojnih dobičkov in z načrtnim gospodarstvom. Vsaka druga rešitev, kakor črtanje vseh „zamrzlih vlog“ in podobno gre na račun ljudskih množic, ki naj bi sanirale velebanke. Gospodarsko načrtovanje, cene, plače in denar so ena enota in samo enotna splošna rešitev more rešiti Avstrijo pred polomom, ki ji preti je dejal na zborovanju pred desettisočero množico na Dunaju narodni poslanec E. Fischer.

Medtem pa je že prišlo skoraj do popolnega poloma v prehranbeni politiki. Na Koroškem kaže za prihodnjo prehranjevalno razdobje živilska nakaznica samo še 855 kalorij in je poleg tega še nevarnost, da bodo odtegnili 12.000 težkim delavcem dodatne živilske nakaznice za težake. Na Štajerskem znaša novi živilski obrok 12.250 kalorij, na Tirolskem pa je začasno normalnim potrošnikom dodeljenih 1043 kalorij. Kljub temu pa „uradno“ še vedno proglašajo obljubljenih 1550 kalorij, hkrati pa reakcionarni časopisi pišejo o krizah in o gladi v sedmih ljudskih državah. Namen je jasen: odvrniti hočejo pozornost množice od notranje krize in oblatiti sosedne države, kjer je ljudstvo odločno znalo izločiti kapitalistične izkoriščevalce, ki so iz dobičkaželjnosti hoteli preprečiti načrtno gospodarstvo. Vendar so celo po poročilih ameriških listov v teh državah povsod višji obroki kakor v Avstriji: Tako dobi na Češkoslovaškem normalni potrošnik povprečno 2600 kalorij na dan, v Jugoslaviji in Bolgariji 2400, na Poljskem in Madžarskem pa približno 2000 kalorij. Avstrija je celo s svojimi „uradnimi“ 1500 kalorijami na zadnjem mestu v Evropi.

Pri vsem tem pa je najhujše, da si navaden delavec s skromno plačo ne more kupiti niti teh pičlih kalorij, če naj plača še svojo stanarino in druge potrebsčine. Zato nezadovoljstvo med delovnimi množicami narašča iz dneva v dan. Delavci zahtevajo znižanje cen in povišanje plač, predvsem pa zahtevajo živila, ki bi jih v resnici lahko tudi nabavili z svojim malim zaslužkom. To so velika vprašanja avstrijske notranje politike, katerih pomanjkljiva oziroma nezadovoljiva rešitev lahko dovede do nevarnih notranjih motenj.

Danes se bodo v Parizu sestali trije zunanji ministri

Zunanji minister ZDA Marshall je nedavno imel govor, v katerem je podal načrt za ameriško „pomoč“ za gospodarsko obnovo Evrope. Marshall je pozneje na tiskovni konferenci izjavil, da je pozval Evropo; „naj sama napravi načrt za gospodarsko obnovo“ in da je pri tem mislil tudi na Sovjetsko zvezo, Veliko Britanijo in na druge evropske države.

V zvezi s tem govorom je britanski zunanji minister Bevin odpotoval v Pariz, kjer je o tem načrtu dva dni razpravljal s predsednikom vlade Ramadierom in zunanjim ministrom Bidaultom. Ti razgovori so se končali s tem, da sta oba zunanja ministra povabila Sovjetsko zvezo, da bi se udeležila skupnega sestanka, kjer bi razpravljali o Marshallovem načrtu.

Sovjetska vlada je povabila britanskega in francoskega zunanjega ministra sprejela in predlagala, da bi se predstavniki treh vlad sestali 27. tega meseca v Parizu.

Sovjetska vlada soglašja v svoji noti, ki jo je poslala francoski vladi:

„Sovjetska vlada soglašja s tem, da je trenutno najnujnejša naloga evropskih držav, da čimprej obnovijo in razvijejo svoje v vojni uničeno narodno gospodarstvo. Razumljivo je, da bo izvedba te naloge olajšana, če bodo Združene države Amerike, katerih proizvodna moč v vojni ni padla, ampak je celo narasla, izvedbo zgoraj omenjenih nalog z odgovarjajočo pomočjo podprle.“

Četudi sovjetska vlada v tem trenutku ne razpolaga niti s podatki o značaju in pogojih morebitne gospodarske pomoči, ki bi jo ZDA dale evropskim državam, niti s podatki o razgovorih med francosko in britansko vlado na zadnjem sestanku v Parizu, je pripravljena, da se udeležijo sestanka treh zunanjih ministrov.“

Isto noto je sovjetska vlada poslala tudi britanski vladi.

NAPREJ V BORBO
ZA PRAVDO IN SVOBODO
ZA PRAVDO IN SVOBODO
SLOVENSKEGA NARODA!

Po naši zemlji

Spomenik padlim partizanom

Po slovenski koroški zemlji je veliko število partizanskih grobov. Mnogo partizanov smo prekopali in jih položili k zadnjemu počitku, mnogo jih še počiva po naših gmajnah in hostah, in za marsikateri grob junaka sploh ne vemo.

Vsi so padli, da bi mi živeli in da bi bila svobodna naša zemlja. Pogumno so se uprli nasilju, da približajo svojemu ljudstvu svobodo. A niso se borili samo za svoje ljudstvo, temveč za vse narode, ki so ječali pod nacističnim jarmom. Niso štedili svojih življenj. Šli so — slabo oboroženi — v borbo proti silnemu sovražniku, pred katerim je trepetal svet.

Partizani niso poznali sovraštva do drugih narodov. Tudi avstrijskim antifašistom so pomagali in jih sprejeli v svoje vrste. Nikdar niso klonili, poznali so samo eno željo in eno samo misel — da uničijo najhujšega sovražnika človeštva — fašizem.

Oni so zmagali! Grobovi padlih pa so

seme, iz katerega bo vzklilo novo, lepše življenje. Da bi ga uživali mi, so dali oni svoje življenje. Zato postavimo vsem partizanom, ki so padli na Slovenskem Koroškem, veličasten spomenik v St. Rupertu pri Velikovem, na največjem skupnem grobu, v katerem počiva 85 mladih junakov!

Varnostno novnateljstvo je že dovolilo za velikovski okraj nabiranje prispevkov za spomenik od 20. junija do 5. julija. Pripravljalni odbor je zaprosil za nabilno dovoljenje tudi še za druge okraje.

V znak hvaležnosti in antifašistične enotnosti in povezanosti hočemo za spomenik prispevati vsi! Naj bo za vse čase priča, da ljudstvo Slovenske Koroške ve, koliko je vredna kri, prelita za svobodo našega naroda!

Prispevki naj se pošiljajo »Pripravljalnemu odboru za spomenik padlim partizanom« v Celovcu, Salmstrasse 6.

Pripravljalni odbor.

Koroški Slovenci na jezikovni meji zahtevajo priključitev

Resolucije iz občin na jezikovni meji so se prav posebno pomembne zato, ker je bil tam pritisk nemških šovinistov najhujši. Po svojem do počitke premišljenem načrtu so se nemški imperialisti z največjo silo vrgli najprej na kraje ob jezikovni meji. Uprava, šola, cerkev, grofje in kolonizacija so delali po skupnem načrtu, da bi čimprej združili jezikovno mejo z državno na Karavankah. A slovenski narod se je v svoji žilavosti tej zamisli skozi desetletja upiral in ostal trden na svojem mestu. O tem najjasneje pričata resoluciji, ki so ju poslali slovenski antifašisti iz važenberške in šmarješke občine pri Velikovem duhajski komisiji. Resolucija iz Važenberga pravi med drugim:

Koroški Slovenci in antifašisti občine Važenberg, v imenu vsega domačega prebivalstva, ki ni prežeto z nacističnim du-

hom, najodločneje zahtevamo priključitev naše občine z ostalim ozemljem Slovenske Koroške k matični zemlji LRS v FLRJ iz naslednjih razlogov:

1. Naša občina leži v strnjem slovenskem ozemlju blizu jezikovne meje.

2. Že nad 50 let traja pri nas nasilna germanizacija, ki so jo podpirale oblasti monarhistične Avstrije kakor tudi oblasti prve avstrijske republike.

Naša občina šteje tri župnije in ima 4 ljudske šole, ki so služile in še služijo izključno ponemčevanju našega življa. To dokazuje dejstvo, da na teh šolah v 50 letih ni bil pameščen niti en slovenski učitelj.

Do leta 1925 je bilo v vseh treh farah samo slovensko bogoslužje. Nato so tudi cerkvene oblasti začele pospeševati germanizacijo z uvedbo nemškega bogoslužja

za slovensko prebivalstvo, ki je zaradi močnega pritiska prišlo v gospodarsko odvisnost.

3. Plebiscita ne priznavamo, ker so nam ga vsilili in smo v pomanjkanju slovenske narodne suverenosti bili še vedno pod silnim vplivom stoletne nemške nadoblasti.

4. Oblastnikom in njihovim privrženecem, ki so pripravljali pot za priključitev Avstrije k Nemčiji in bili ter so še poborniki za velenemško nacistično nasilje, odrekamo vsako pravico, da bi govorili v imenu ljudstva, ker so sovražniki našega ljudstva in so bili do zloma nacistične Velike Nemčije sovražniki naših zaveznikov.

5. Naše ljudstvo se je nacističnemu nasilju odločno upiralo in doprineslo k skupni zmagi svoje žrtve.

Štiri družine z 28 člani so bile izseljene, osem ljudi je umrlo v koncentracijskih taboriščih, en partizan-domačin je bil ustreljen.

6. Mi nočemo živeti v državi, ki še se-

KLEVETE O NOVI JUGOSLAVIJI SO LAŽNIVE

Čez 300 ljudi se je zbralo v »Narodnem domu« v Dobri vasi, da prisostvujejo igri »Rdeče rože«, ki so jo izvajali igralci okrajnega osrednjega odbora. Pred pričetkom igre je spregovoril podpredsednik SPZ, tov. Šimej Martinjak. V svojem govoru je kratko orisal vtise, ki so jih dobili naši pevci o novi Jugoslaviji. Pokazal je predvsem na razlike med staro in novo Jugoslavijo in opisal naravnost čudežni gospodarski razvoj naše matične ljudske države. Tov. Martinjak je nadalje razkrinjal vse klevete o novi Jugoslaviji kot laž, s katero nas hočejo naši sovražniki odvrti od naše osvobodilne borbe. »Vse laži o preganjanju cerkve in duhovnikov«, je dejal tov. podpredsednik, »razširjajo pobeželi belogardistični duhovniki zato, da laže zakrijejo svojo krivdo, zaradi katere so zapustili svoje ljudstvo in svojo domovino. Če so v resnici nedolžni in neobremenjeni, zakaj se ne vrnejo domov, ko je izdana najširša amnestija za vse, ki nimajo omadeževanih svojih rok? Zakaj se ne vrnejo domov, kjer ravno po njihovih izvajanjih vlada tako veliko po-

daj po vojni nadaljuje nasilno germanizacijo.

7. Zmaga zaveznikov, h kateri smo prišpevali tudi mi, mora zajeti tudi našo občino in streti hitlerizem, ki se je v njej razpasel, kar bo doseženo le, če se upošteva naša zahteva po priključitvi.

Enako se tudi antifašistično prebivalstvo občine Smarjete pri Velikovem v svoji resoluciji sklicuje na svoj doprinos in na svoje žrtve. Med drugim pravi:

»Izseljevali in zapirali so nas. Samo iz naše občine so odpeljali deset družin v tujino Nemčijo, domove pa so jim domači fašisti in nacistični najemniki oropali to opustošili. Danes, dve leti po končani vojni, pa tem izseljencem še zmeraj ni popravljena celotna škoda, ki so jo utrpeli.

Zabrisati so hoteli vsako sled Slovencev na Koroškem. Temu pa se je slovensko ljudstvo na Koroškem uprlo že v času nacističnega nasilja in danes ravno tako nadaljuje svojo borbo za priključitev k FLR Jugoslaviji in za uničenje fašizma.

manjkanje duhovnikov? Mi, ki smo bili na turneji v Jugoslaviji, smo videli, da vlada popolna svoboda in da nikomur ne branijo hoditi v cerkev in da duhovniki lahko popolnoma svobodno opravljajo dušnopastirsko delo.

ISČEJO SE DEDIČI

V Ameriki je umrl 30. septembra 1946 izseljenec Klewein Anton, rojen 26. maja 1880 v občini St. Pavel na Koroškem. Pokojnik je bil zavarovan pri Slovenski narodni podporni jednoti v Chicagu za 1000 dolarjev v korist svoje zaročenke Helene Starnig in njenega sina Antona Starniga. Da bi imenovana lahko prejela zavarovalnino, morata predložiti naslednja potrdila:

1. da sta se Klewein Anton in Helena Starnig dejansko nameravala poročiti, in potrdilo, da je Anton Klewein za njo skrbel in da ji je pošiljal denar kot podporo njej in sinu;

2. potrdilo, iz katerih vzrokov se nista poročila, in

3. rojstni list Antona Starniga.

Kdor pozna prizadete, naj jih opozori na gornje zahteve. Zahtevana potrdila naj se pošljejo čimprej Pokrajinskemu odboru OF v Celovcu, Salmstrasse 6.

Koroška

V BORBI

Dr. Mirt Zwitter:

Poizkus iztrebljenja koroških Slovencev v dobi nacizma

Priprave za množično izselitev najzavednejših koroških slovenskih družin so bile izvedene z vso nemško temeljitostjo. Cela vrsta posebnih uradov se je bavila s tem vprašanjem, ozir. delovala pri pripravi vseh odločitev. Z odlokom od 27. marca 1940 je postavil gaulajter na čelo vsega temu delu g. Alojza Maier-Kaibitscha, da se tako to važno področje narodnostne in strankine politike centralizira. Tako je mogel SS-Standartenführer in major Maier-Kaibitsch »združiti tradicijo in izkušnje koroških obrambnih in narodnostnih borb z obmejnimi in narodno političnim naročilom stranke«. (Gaulajter Rainer v svojem govoru pri generalnem apelu NSDAP v Celovcu dne 1. oktobra 1942.)

Vse delo izselitve, preselitve in naselitve je bilo pod vrhovnim vodstvom Maier-Kaibitscha v naslednjih uradih v Celovcu:

1. »Gaugrenzlandamt, Amtliche Umsiedlungsstelle«, poznejši »Gauhauptamt für Volkstumsfragen der Gauleitung Kärnten der NSDAP«, sedež v Celovcu, Gasometergasse 6. Šef urada: SS-Standartenführer Major Alois Maier-Kaibitsch.

2. Urad »Der Beauftragte des Reichskommissars für die Festigung deutschen Volkstums, Dienststelle Klagenfurt«, sedež v Celovcu, Gasometergasse 6. Šef urada SS-

Standartenführer Major Alois Maier-Kaibitsch. Ta urad je imel svojo posebno podružnico na Bledu za vse področje Gorenjske.

3. »Gauverband Kärnten des VDA« kot vrhovna organizacija vseh nemških nacionalnih društev narodno političnega značaja. Sedež v Celovcu, Gasometergasse 6. Šef isti.

4. »Deutsche Umsiedlungs-Treuhand-Gesellschaft m. b. H., Nebenstelle Klagenfurt«, Gospodarska družba poluradnega značaja. Ta družba je prevzemala imovino izseljencev ter odločala o razlaščenem premoženju.

5. »Deutsche Ansiedlungsgesellschaft m. b. H., Geschäftsstelle Klagenfurt«. Ta družba je upravljala premoženje pod števil. 4. imenovane družbe in se je bavila predvsem z neposrednimi posli naselitve.

6. Poseben oddelek celovškega gestapa, torej urada »Geheime Staatspolizeistelle Klagenfurt«.

Razen teh posebnih uradov so v polni meri sodelovali vsi pristojni oddelki urada »Der Reichsstatthalter in Kärnten« (tedanja deželna vlada Koroške), vsi uradi in oddelki »Gauleitung der NSDAP, Gau Kärnten«, vsi »Kreisleiterji« in njihovi uradi, inštanice kmečkih organizacij »Landesbau-

ernschaft« in okrajne »Kreisbauernschaft«, tedanja okrajna glavarstva z imenom »Der Landrat« ter končno tako imenovane »vaské trojke« (»Ortsdreieck«), to so župan, Ortsbauernführer in Ortsgruppenleiter NSDAP.

Ta aparat je v celoti sodeloval pri pripravi in izvedbi izselitve, kar je razvidno iz nešteti najdenih dokumentov. Ravno v teh uradih pa so sedeli skoraj izključno nemški Avstrijci, domačini, kar dokazujejo podpisi in imena najdenih dokumentov. V podkrepitev te ugotovitve navajamo samo nekaj imen, ki se vedno iznova ponavljajo v dokumentih:

Prvo mesto med njimi zavzema ime znane vojnega zločinca SS-Standartenführerja g. Al. Maier-Kaibitscha. Kot poslovodja »Kärntner Heimatbunda« je bil vsa leta prve avstrijske republike najhujši zatiralec Slovencev na Koroškem. Njegov namestnik v uradu je bil bivši sodrug iz koroških bojev SS-Sturmbannführer Hpt. Karl Fritz, skozi desetletja enako znan po svojem strupenem sovražstvu do Slovencev. Glavni poslovodja urada je bil dr. Richard Wanner, obenem poslovodja nacistične napadalne organizacije VDA. Posebne oddelke v uradu Maier-Kaibitscha so vodili med drugimi P. Wedam, E. Cerjak, J. Dietz, Hauptmann Kaplaner, SS-Sturmbannführer Maurer, SS-Sturmbannführer Bauer, H. Burgstaller, dr. H. Peters, ÖRR ing. V. Maierhofer.

Pri »Deutsche Umsiedlungs-Treuhand-Gesellschaft m. b. H.« so sodelovali med drugimi dr. Wöss, Lederer, Apold in koroški borec, nacistični funkcionar Plankensteiner.

Pri »Deutsche Ansiedlungsgesellschaft m. b. H.« so bili v službi zagrizeni nacisti inž. Jauernig, Walter Schwammweis, dr. Enge, inž. Ottkar Hermann, Theodor Fabian,

Pitauer, Sturmbannführer Kraft in neki Pilaj.

Aparat izvedencev torej ni bil majhen. Skoraj brez izjeme so ti uradniki avstrijski nemški domačini, ki so dobro vedeli za način izselitve ter jih zato zadene vsa teža sokrivde, ker so sodelovali pri tem zločinskem nasilju. Popolno odgovornost udeleženi uradniki potrjuje še posebno dokument, v katerem zastopnik »Kreisbauernschaft« v Beljaku izraža svoje pomisleke glede izbire pravega trenutka za izselitev, ki jo pa v celoti popolnoma odobrava in z njo soglaša, čeprav mu je znano, da s svojim pristankom požene z doma družino, ki je obdelovala s svojimi predniki domačo grudo skozi dobo 247 let in šteje razen tega 7 otrok.

Samo ob tem splošnem sodelovanju in stoddotnem soglasju je razumljivo, da je bilo po poročilu »Deutsche Umsiedlungs-Treuhand-Gesellschaft m. b. H.« od dne 10. novembra 1940 predvidenih za izselitev po občinah okrog 1000 posestev, vendar ni doseglo ne prizadetih, ne širše javnosti nobeno obvestilo o teh načrtih nacističnega nasilja.

Niti o neposrednih pripravih tik pred določeno množično izselitvijo prvega dela najzavednejših ni bilo glasu v javnost. 16. februarja 1942 vabi Maier-Kaibitsch kot odgovorni vodja akcije na zadnje posvete v Celovec. Da je bila potrebna za posvetovanja velika sejna dvorana, je dokaz, kako velik je bil krog sodelavcev. Na povelje Berlina pa se za 23. februarja 1942 napovedano posvetovanje preloži za teden dni.

Dne 14. aprila 1942 v zgodnjih jutranjih urah pa postane dolgo pripravljani zločin nad koroškimi Slovenci grozna resnica.

(Dalje)

Primož Trubar

ustanovitelj slovenske književnosti

Primož Trubar se je rodil leta 1508 na Raščici pri Turjaku, se šolal na Reki, v Solnogradu, Trstu in na Dunaju. Kot duhovnik in sloveč pridigar je ostro nastopal proti pokvarjenosti višjega duhovništva, zato so ga začeli preganjati. Odšel je v Trst za slovenskega pridigarja, a se kmalu vrnil v Ljubljano kot kanonik. Ob ponovnem preganjanju je pobegnil leta 1548 na Nemško in postal protestant. Kot protestantski superintendent se je leta 1561. vrnil v Ljubljano, a jo je moral leta 1565. dokončno zapustiti. V izgnanstvu na Nemškem je preživel večji del svojega življenja, in od tu je širil nove nauke „čistega evangelija“ med slovensko ljudstvo s pomočjo tiska. Do smrti 29. junija leta 1586 je deloval kot pastor v Derendingenu.

Tako je postal Trubar ustanovitelj slovenske književnosti. Leta 1551. sta izšli prvi njegovi knjigi: katekizem s pesmarico in abecednik. V nadaljnjih 35 letih književnega dela je prirejal za svoje vernike katekizme, pesmarice, molitvenike, razlage sv. pisma in druga naborna dela. Posebno važen je cerkveni red (Cerkovna ordnina 1564), kjer je poudaril pomen slovenskega liturgičnega jezika in slovenskega šolstva. Objavil je tudi prvi slovenski koledar. Velike so njegove zasluge za hrvaško protestantsko književnost.

Njegovi sodelavci (skoraj 20 po številu, med temi odlični prevajalec S. Krelj iz Vipave ter visoko izobraženi Jurij Dalmatin, ki je prevedel celotno sv. pismo leta 1584, in Adam Bohorič, ki je spisal prvo slovensko slovnico, temelj vsega našega pisanja do Kopitarjeve slovnice), so le dopolnili Trubarjev knjižni program. Trubar sam je priredil ali prevedel 27 slovenskih knjig.

Trubar je iz verske gorečnosti postal slovenski pisatelj. Ni bil zgolj prevajalec, temveč je znal spretno prirejati ter prosto in zgovorno pripovedovati; zlasti v obširnih predgovorih in v pismih se kaže njegova živahnost, segavost in literarni ponos. V njegovih knjigah je tudi precej takega, kar je budilo zavest o skupnosti Slovencev, razkosanih takrat na razne dežele, in zavest o skupnosti Južnih Slovanov.

Za knjižni jezik je izbral narečje svojega rodnega kraja in ni poslušal humanista Petra Vergerija, Italijana, ki je Trubarju svetoval, naj izbere za vse južne Slované razumljiv jezik. Tako je dolenjščina postala osnova našega književnega jezika. Prvi dve knjigi je Trubar natisnil v gotici, potem pa si je za črkopis priredil latinico in v načelu rešil vprašanje črkopisa, ki so ga pozneje imenovali bohoričico — oboje za dobo tri sto let.

Na riževih poljih Makedonije

V Jugoslaviji uspeva riž samo v Makedoniji, kjer je subtropsko podnebje zanj dovolj ugodno. Riž sejejo v okolici Strumice in Velesa, v manjšem obsegu pa okoli Radovišta, Kavadarca, Negotina in Skoplja vzdolž reke Lepenca. Nadalje so ugodna tla za žetev riža ob Bregalnici, Veleški reki, Topolki, Zletovski reki in Vardarju.

Središče pridelovanja riža v Makedoniji je Kočane. Mestece, ki šteje nekoliko tisoč prebivalcev, je prav bogato gospodarsko središče. V rodovitni kočanski kotlini uspevajo poleg drugega dobre vrste tobaka in bombaža. Vendar slovi mesto ne le v Makedoniji, marveč v vsej Jugoslaviji zlasti po odličnem rižu, ki je glavna panoga kmetijstva v kočanski pokrajini. Tukaj skoraj ni kmetovalca, ki ne bi vsaj ene njive posejal z rižem. Rižu pripada v teh krajih velika vloga v prehrani, saj riž v veliki meri nadomešča razna žita. Kmetovalcem prinaša lepe dohodke.

Pridelovanje riža je težavno. Dela trajajo od pričetka maja do novembra prav tako kot na Kitajskem in drugod na svetu: v vodi, ki seže do kolen. Zaradi tega trpe obdelovalci v velikem številu za malarijo in oteklimi žilami. Čez poletje Kočansko polje venomer spreminja svojo podobo. Po pripravljalnih delih z ograditvijo njiv, ki jih poplavi voda iz Bre-

galnice, Kočanske in Orizarske reke, se v maju prične setev. Tedaj je Kočansko polje podobno velikemu jezeru, ki se blešči na soncu kakor steklo. Ko seme skali in požene nad vodno gladino, je Kočansko polje podobno zelenkastemu jezeru. Riž je treba trikrat pleti. Oktobra je Kočansko polje pozlačeno od zrelega riža. Po petnajstih dneh zorenja se prične žetev in mlače.

Pred vojno so v kočanski okolici posejali z rižem letno okrog 2500 ha, v drugih krajih pa okrog 1300 ha. Letno so pridelali povprečno 7 milijonov kg riža prav dobre kakovosti. Po osvoboditvi razširjajo posvetno ploskev, ker je treba v Makedoniji posvečati posebno pozornost tistim rastlinam, ki uspevajo prav posebno na njenih tleh. V načrtu makedonske vlade je, da dvignejo strugo reke Bregalnice, na kar bodo lahko posejali z rižem znatno večje površine.

Zaradi velike suše, ki je lani posebno pritiskala na Makedonijo, je bil pridelek žita manjši kakor druga leta. Kočansko polje v velikem delu ni imelo dovolj vode, ker je Bregalnica tolikanj vpadla, da voda ni dosegla posameznih njiv. Zato pa je bila kakovost riža prav dobra.

Do leta 1935. so v kočanski kotlini sejali eno samo domačo vrsto riža, ki pa jo je bolezen uničila. Nato so naročili seme iz Bolgarije, ki se je izkazalo od-

porno zoper bolezen in je dobre vrste. Zdaj sejejo v kočanski kotlini riž vrste »Alorija«, »Maratel« in »Pembek«. Slednja vrsta je najboljša, vendar je pridelek najmanjši.

Takoj po lanskim mlačvi so pričeli z odkupom riža. Odkupilo ga je makedonsko republiško podjetje »Dokup« preko luščilnic. Odkupne cene so bile ugodne in so ustrezale pridelovalcem. Za prvo vrstni riž so prejeli po 16 din, za druge vrste po 14 din za kg.

Do leta 1926 so v Makedoniji luščili riž s tako imenovanimi »dinkami«, nato so ustanovili moderne luščilnice. Danes je v kočanski okolici ena sama dinka, ostanek iz nedavne preteklosti. Pač pa je v Kočanah pet modernih luščilnic, ki so

v polnem obratu in zaposlujejo prav znatno število delavstva. V kratkem bo začela obratovati v Orizaru pri Kočanah tovarna za izdelovanje riževih moko, prva te vrste v Jugoslaviji. Potrebni stroji so že nameščeni. Doslej je Jugoslavija morala uvažati riževino moko iz tujine. Poslej pa bo tudi v tem pogledu neodvisna in bodo za riževino moko porabljali drobljeni riž; desetina riževine pridelka v kočanski kotlini bo v tem doela ustrezala potrebam vse države.

V jesenski setvi so makedonski kmetje posejali z različnimi jesenskimi kulturami polja, ki so bila lani posejana z rižem. V maju pa so kočanski kmetje posejali z rižem drugo polovico svojih rodovitnih poljan.

Električne železnice

V Evropi prevladujeta danes dva sistema za električen pogon lokomotiv, istoimenski in enofazni. Električna lokomotiva je pokazala, da je mnogo boljše in tudi bolj ekonomična od parne, ki je verjetno dosegla končni višek svojega razvoja. Medtem ko se električna lokomotiva lahko izrablja do 95 odstotkov, je mogoče parno izkoristiti največ do 50 odstotkov. Električna lokomotiva je polovico cenejša od parne in tudi glede vzdrževanja in čiščenja. Prihranki pri vodi in gorivu, da ne govorimo o času, so prav izdatni. Poleg tega sedi strojevodja na električni lokomotivi popolnoma spredaj, kar mu omogoča boljši razgled ter lažje prepreči morebitno trčenje. Z eno besedo: električna lokomotiva je cenejša od parne, ker prihrani železnici mnogo časa in denarja.

Zaradi naštetih prednosti električnih lokomotiv izvajajo v mnogih državah elektrifikacijo železnic. Leta 1950 bo dolžina električnih prog v Sovjetski zvezi 7.363 kilometrov, to je tri in polkrat toliko kakor leta 1946. Do konca četrtega leta sedanje petletke bo na ruskem in zveznem ozemlju v prometu 1.750 električnih vlakov. Prva sovjetska električna lokomotiva, ki so jo zgradili leta 1934, je vozila z brzino 140 km na uro.

Tudi v Jugoslaviji se je po osvoboditvi pojavilo vprašanje elektrifikacije železnice. S priključitvijo Slovenskega Primorja in Istre, kjer so nekatere proge elektrificirane, je vprašanje nadaljnje elektrifikacije samo še vprašanje časa. Na temelju sklepov konference jugoslovanskih strokovnjakov za električno energijo prihajajo za elektrifikacijo v poštev najprej proge: Postojna—Ljubljana in Srpske Moravice—Sušak—Reka, skupno kakih 150 km. Stroški za to elektrifikacijo so preračunani na 471 milijonov dinarjev. Druga etapa predvideva elektrifikacijo ozkotirne železnice Užice—Sarajevo—Konjic (240 km), Beograd—Lapovo, Beograd—Novi Sad i. dr. Dolžina teh prog znaša okrog 500 kilometrov, stroški pa so preračunani na 1390 milijonov dinarjev. V nadaljnjem elektrifikacijskem programu železniškega prometa bodo elektrificirali proge od Ljubljane do Rume ter od Srpskih Moravic do Za-

greba. Petletni načrt Jugoslavije predvideva do leta 1951 elektrifikacijo 300 km železniških prog.

Z izgradnjo teh prog bo ustvarjena tudi možnost za elektrifikacijo krajev, ki leže ob železniških progah v oddaljenosti do 40 km. V zvezi s tem se ne bo razvil samo železniški promet, ampak bodo tudi podprti vsi naporji za gospodarski in industrijski razvoj Jugoslavije.

TA TEDEN

SE SPOMINJAMO

- 27. 6. 1945 je Prezidijski Vrhovnega sovjeta ZSSR izdal ukaz o podelitvi najvišjega vojaškega naslova J. V. Stalinu.
- 27. 6. 1875 je bil rojen Gojmir Krek, slovenski skladatelj.
- 28. 6. 1389 so Turki porazili srbsko vojsko na Kosovom polju. S to zmago so zagospodarili za stoletja nad Južnimi Slovani.
- 28. 6. 1919 je bil podpisan versajski mir, ki so ga malim narodom vsilile vellesile.
- 29. 6. 1586 je umrl v pregnanstvu v Derendingenu v Nemčiji Primož Trubar, prvi slovenski pisatelj.
- 29. 6. 1798 je bil rojen Giacomo Leopardi, italijanski pesnik.
- 30. 6. 1749 je bil rojen Lovro Janša, slovenski slikar.
- 2. 7. 1944 je napravil Vzhodnokoroški odred vojaško akcijo na Mežico.
- 2. 7. 1714 je bil rojen Willi Ch. Gluk, nemški skladatelj, reformator opere.

Izdajatelj, lastnik, odgovorni urednik lista: dr. Matko Scharwitsch, Wien XVI, Ottakringstrasse 83. — Glavni urednik: dr. Franci Zwitter. — Uredništvo in uprava: Wien IV, Waaggasse 6/II. Telefon B 21-5-50. — Podružnica uprave: Celovec (Klagenfurt), Volkermarkterstrasse 21/L. — Tiska: „Globus“, Zeitungs- Druck- und Verlagsanstalt G. m. b. H., Wien I, Fleischmarkt 3—5.

G A B E R :

PATRULJA

Zunaj je bila precej viharina noč. Od minute do minute se je veter zaganjal v močnejših sunkih in metal dež ob polknice, da je star, presušen les cvilil in pokal pod pritiskom vetra in naliva. Nagodeška, ki je sedela v zapečku in prisluškovala v noč, se je v takih trenutkih vzravala in še bolj napela sluh, ker se ji je zdelo, da je nekdo potrkal na polknice, nato pa ji je telo spet zlezlo skupaj in je zamrmrala: »Samo veter se zaletava v polknice, samo veter«.

Skrbelo jo je zaradi hčere Anice, ki je šla že opoldne na Vrhniko, pa se še vedno ni vrnila, čeprav je bila že noč. Težilo pa jo je tudi zaradi fantov iz goz-

da, ki so bili ta večer napovedani, da pridejo k Anici. S skrbjo se je ozirala na drobno lučko, ki jo je postavila med okno, da bi svetila fantom: nobene nevarnosti ni in morete mirno potrskati na okno. Veter, ki se je zaganjal skozi reže le na pol zaprtih polknice, je majal drobni plamenček, da je vztrepetal kakor listje trepetlike, poganjal se je kvišku, zagoreval s sajastim plamenom, pa je zopet postajal manjši in bolj svetel. Kadar je prav visoko vzplapolal, je že kazalo, da bo ugasnil, toda že naslednji trenutek je spet posvetil s prejšnjo močjo. Bil je trdoživ kakor bolnik, ki se z vso silo oklepa življenja.

Nagodeška si je skoraj želela, da bi ugasnil in da bi ona medtem zaspala. Fantje bi videli, da je okno temno, pa ne bi potrkali. Tako si je želela, da ne bi potrkali, vsaj danes ne. Jutri bo povedala Anici, naj ne prihajajo več v njeno hišo, naj se shajajo kjer koli, samo ne pri nji. Ona ne bo jemala greha na svojo dušo.

Do sedaj še ni nikoli pomislila, da je na tem kaj slabega, če se ponoči oglase v njeni hiši in jim skuha mleka in žganec. Res jo je skrbelo, če bi se zvedelo o tem, pa bi prišli beli ali Italijani in jim zažgali hišo, Anico in njo pa pobili, ali pa odgnali kdo ve kam. Vsak dan so požigali, vsak dan so pobijali ljudi ali pa jih odvažali v internacijo. Zaradi tega jo je vedno skrbelo, če bi zvedeli. Toda tolažila jo je misel, da je hiša na samem, da so noči temne, da zato fantov nihče ne more videti. In končno je bilo še to, da jim zaradi hiše vendar ni mogla pokazati vrat, da jim zaradi hiše ni mogla odreči mleka in žganec. Kaj bi rekel France, če bi dejala: ne smeš več prihajati k nam, ker se bojim, da mi zažgo hišo. Torej vam je za hišo več kot zame, bi rekel. Anica bi ji prav tako očitala: torej vam je za hišo več kot zame, ki sem vaša hči. Ne, tega očitka

ne bi prenesla. Kaj je hiša v primeri s srečo njenega otroka. Hišo požgo, pa jo sezidaš na novo, razdrte sreče pa mnogokrat ni mogoče več oživeti. In ona je delala le za srečo svoje hčere. Ko je France jel prihajati v hišo (to je bilo že nekaj let pred pričetkom vojne), se ji je tako dobro zdelo, da se je Anica zagledala vanj. France je bil delaven, trezen in pošten. Kadar so ji kradoma obstale oči na njima, ko sta sedela v kotu, se držala za roko in se drug drugemu nasmihala, ji je postalo mehko pri srcu: »Ob njem bom srečna in bom lahko umrla«, se ji je utnila topla misel. Kako bi mu torej mogla pokazati vrata? Ko je prvič prišel iz gozda, da so se ji zasolile oči. France pa se je smehljaj. »Saj ni tako hudo v gozdu, kakor si mislite, ne«, je dejal. »Bomo že prestali. Ko pa bo konec vojne, napravimo tako ohceto, da bo devet vasi naokrog o tem govorilo.« »Da bi bilo le kmalu konec«, je vzdihnila. »Bo že«, je dejal. »Zdaj pa mi skuhaite žganec in mleka, da bom šel sit nazaj v noč.« In ko je gledala, s kakšnim tekom je jedel, je mislila samo na tisti lepi čas, ko bo vedno sedel za to mizo kot gospodar in njen zet.

(Dalje)